

פרק א: סקירת ספרות

סנגור עצמי

סנגור עצמי הוא היכולת של האדם לדבר בשם עצמו ולפעול למען עצמו באופן אשר יגרום לו לקבל החלטות והחליט בעצמו על הדרך הנכונה לו. פעולת הסנגור מתבצעת נועדה לאפשר לאדם לקבל החלטות כדי שהוא יוכל להיות עצמאי יותר (פריגל, 2014). המושג סנגור עצמי נוצר בימי המהפכה של זכויות האדם בארצות הברית של שנות השישים ושנות השבעים (קוזמינסקי, 2004). התנועה לסנגור עצמי של אנשים בעלי מוגבלות צמחה באותה התקופה כדי שאנשים בעלי מוגבלויות באופן כללי ואנשי בעלי מוגבלות שכלית בפרט יוכלו לשמור ולדרוש את הזכויות שלהם, כמו כל בן אדם אחר. כלומר שהמוגבלות שלהם לא תהיה זו אשר תמנע מהם לקבל את הזכויות שלהם.

ניתן להגדיר את פעולת הסנגור העצמי באופן הבא:

"צירוף של מיומנויות, ידע ואמונות המאפשר לאדם להיות מעורב בהתנהגות המכוונת למטרה אוטונומית ובעלת ויסות עצמי. חיוניים להכוונה עצמית הם ההבנה של האדם את נקודות החוזק והמגבלות שלו, עם האמונה שלו בכישוריו וביעילותו". (קוזמינסקי, 2004).

המושג אשר חדר לשיח החינוכי והציבורי בכלל בשנות השבעים התייחס בעיקר לאנשים עם מוגבלויות אשר לא יכולים להגן על עצמם. כיום יש קבוצות סנגור עצמי בתחומים שונים ברחבי העולם והם משפיעים בצורה ניכרת על מדיניות רווחה ועל אמנות בינלאומיות שונות אשר עוסקות בזכויות האדם של אנשים מרקעים שונים ועם בעיות שונות (קוזמינסקי וויצמן, 2009). המכנה המשותף הוא הצורך של אותם בעלי מוגבלויות או לקויות להיות מסוגלים להגן על עצמם ולהסביר את עצמם למרות המוגבלות אשר מקשה עליהם לעשות כן. יש לזכור כי למרות שהמושג סנגור נלקח מתחום המשפט והוא עשוי להצביע על הגנה של אדם על מעשה שהוא עשה, הכוונה כאן היא לחוסר אשמה שלו בדברים אלו, ועיסוק רק בדרך שבה הוא יכול להביא את עצמו לידי ביטוי ולהסביר את עצמו כהלכה (Thompson and others, 2009).

בשנות השבעים קמו עוד תנועות אשר ביקשו לבטל את ההשפעה של המוגבלות על היכולת של אותם בעלי מוגבלויות להביע את עצמם ולהשמיע את כולם. תנועות אלו ראו את עצמם בתור חלק מן התנועות לחיים עצמאיים. החדשנות בתנועות אלו היא לשים את הדגש על נקודת המבט של האדם בעל המוגבלות ולבחון

את הדרך שבה הספקת השירותים השונים מתבצעת ומשרתת אותם באמת לפי האינטרסים שלהם (Goodley, 2005).

החוקרות קוזמיניסקי מסבירה כי למונח זה יש שני שימושים מרכזיים אשר מבטאים נקודות מבט שונות לגבי מערכת יחסי הגומלין שבין סגור עצמי ובין הכוונה עצמית. האחד הוא התהליך שבאמצעותו אנשים רוכשים מיומנויות ובטחון ויכולים לבחור את דרכם בעצמם, והשני מתמקד בפעולות של גופים עצמאיים שנוצרו על ידי אנשים עם מוגבלויות כדי שהם יוכלו לייצג את עצמם ואת האינטרסים שלהם (קוזמיניסקי, 2009).

לומדים רבים שיש להם לקויות למידה מתקבלים למוסדות ההשכלה השונים אך כאשר הם מגיעים למוסדות אלו הם מגלים שאין בהם את ההתאמות הנחוצות שנועדו לאפשר להם ללמוד למרות הלקות שלהם (פריגל, 2014). רוב אנשי סגל ההוראה לא בקיאים דיים בצרכים של בעלי לקויות הלמידה ולכן אותם תלמידים בעלי לקות צריכים להיות הסגורים של עצמם. סגור עצמי בתחום לקויות הלמידה הוא ייצוג עצמי של אדם עם לקות למידה, מתוך המטרה להגן עליו ועל הזכויות שלו בתחומי החיים השונים. כיום חוקרים עומדים על כך שתלמידים אשר מסוגלים לזהות את נקודות החוזק וחולשה שלהם יכולים לשפר את סיכויי ההצלחה שלהם בלמידים בבצור המשמעותית (Thompson and others, 2009).

תהליך סגור עצמי אישי הוא תהליך של התפתחות האדם שבאמצעותו האדם יכול לרכוש בטחון ולבטא את הרגשות ואת השאיפות שלו בצורה שכולם יכולים להבין אותה. הוא לא צריך להיות באחת התנועות אשר הוזכרו לעיל כדי לסגור על עצמו ועבור בני האדם שלא סובלים מלקות או מוגבלות מסוימת, פעולה זו היא טבעית ונעשית כמעט מבלי לחשוב על כך. למרות זאת כל אדם עם מוגבלויות היא פעילות מכוונת ורבת משמעות שיכולה להבטיח את איכות החיים שלו ואת הסיפוק שלו מכך שהוא מסוגל לבצע את פעולותיו ומימוש שאיפותיו (Schmidt and others, 2019).